Bahaeddin Özkişi

Uçtaki Adam

Yazarın Köse Kadı Romanının devamıdır

ÖTÜKEN

Bahaeddin Özkişi (1928- 15 Kasım 1975): İstanbul'da doğdu. Sultanahmet Sanat Enstitüsünü bitirdi (1946). İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Teknoloji Kürsüsünde kaynak öğretmeni idi (1956).

Süheyl Ünver'den tezhip dersleri aldı. Cam üzerine tezhip çalıştı. Yağlıboya resimle de ilgilenmiş olup, tablo çalışmaları vardır. Bir yandan da eski İstanbul evlerinin maketlerini üç boyutlu ve dört cepheli olarak yaptı. Bu maketlerde yıkılan evlerin ahşap malzemelerini kullandı, ve aksesuarlarını en ince teferruatına kadar işledi.

1975 Peyami Safa Roman yarışmasında *Sokakta* adlı eseriyle başarı ödülü aldı. 10 Kasım 1975'te, küçük hikâyelerinden oluşan *Göç Zamanı* yayınlandığı gün vefat etti. [*Göç Zamanı*'na, T: Milli Kültür Vakfı tarafından başarı ödülü verilmiştir.]

Dil örgüsü sağlam, üslubu ilgi çekicidir. Romanda asıl başarısını *Köse Kadı*'da göstermiştir. Osmanlıların serhat boylarındaki kahramanlıklarını destansı bir dille anlatmış, hikâyelerinde ayrıntıları öne çıkarmış, farklı karakterdeki insanların ruh yapılarını başarıyla tasvir etmiştir.

Hikâyeleri: *Bir Çınar Vardı* (1959), *Göç Zamanı* (1975). Romanları: *Köde Kadı* (1974), *Uçtaki Adam* (*Köse Kadı*'nın devamı 1975), *Sokakta* (1975).

Rahip Milko, hemen hiç cemaatsiz bir sabah ayininden sonra, adaçayı, ayva çekirdeği ve şarabı kaynatarak elde ettiği içkiyi sıcak sıcak bardağına doldurdu. Pencere önünde, her zamanki yerine, peykeye, ayaklarını altına alarak oturdu ve kendi icadı bu şifalı içkinin hoş rengini bir süre seyretti.

İsa affetsin; doğrusu, kilisenin bugün cemaatsız oluşu rahibi memnun etmişti. Yapayalnız ibadethanede, daha bir vecd ile diz çökmüş ve istiğraka dalmıştı. Koca kilisede bir Meryem ve bir de kendi vardı. Bütün herşeyden sıyrılmış, bu Cenova Meryemi'nin yumuşacık, merhamet akan yüzünden, huzurlar, vecdler ve mağfiretler gönlüne ılık ılık dolmuştu. Belki de gözünün zayıflamasından olacak, gün geçtikçe heykeli bir sis ardından görüyor gibiydi. Bu hal gönlünü pek hoşnut ediyor; içi daha uhrevî hislerle doluydu. Çünkü, heykel böylece heykel olmaktan çıkıyor, şeklin çok üstünde daha erişilmez bir varlığa dönüşüyordu.

Zihni, gözünün artık zayıflamasından hareket ederek, önce kamburlaşan beline, titremeye başlayan ellerine ve sonra da kayıplarının tamamının muhasebesine daldı. Rahip, etrafının mütemadiyen açılmakta, tenhalaşmakta olduğunu görüyordu. Yani; kayıplar listesinde, sadece kendi kabiliyetleri değil, dostları, arkadaşları, kuzucukları da vardı. Rahip Milko düşünüyordu ki, onların çoğunun hem doğumlarına, hem ölümlerine şahit olmuştur. Vaftiz geçidinden ağlayarak hayata baş-

layan bebecikler, dostlarının gözyaşları ile ebedî hayata yine onun eliyle selâmetlenmişlerdi. Onlar cennet-i âlânın renkli bahçelerinde salına dursunlar, insancıklar hayatın meşakkati içinde yol almakta devam ediyorlardı. Hayat ağacı sararmış yapraklarını mütemadiyen döküyor ve bıkmadan, usanmadan yemyeşil filizlerle doluyordu.

Cennetin o binbir renkli iklimine ve akıl almaz güzelliklerine rağmen, rahibin gönlünü hayatın çekiciliği daha bırakmıyordu. O, yaşama hırsına rağmen, giden her insanla beraber toprağa biraz daha yaklaşmaktaydı. Bunu biliyordu. Ve yine biliyordu ki, hiristiyanlarla cennet-i âlânın billûr köşklerinde buluşacağı zaman uzak değildir.

Oysa, onun tanıdığı müslümanlar vardı. Ve çoğunu da galiba sevmişti. Ya onlar, cehennemin esfel-i sâfilîninde binbir acı içinde kıvranırlarken Rahip Milko şarap akan derelerin, "beni ye" diye yalvaran olgun cennet meyvelerinin, mezâmir çağıran altın sesli melâike-i kirâmın zevkine varabilecek miydi? Gerçi hayatta olanlardan daha ümîdi vardı. Ya ölmüş olanlar? Ya İsa'nın şefaatine nâil olamadan göçen o kâfirler sürüsü? Ya hele hele Kadı Efendi?

"Yüce Meryem" diye, mırıldandı. Ne vardı gönlünü böylesine insan sevgisine aç kılacak. Hem gerçekten bu adamları seviyor muydu? Cevap verilmesi zor bir soruydu bu. Onları sevmenin kilise gözünde ağır bir suç olduğu muhakkaktı. Ve Rahip Milko bu güne kadar papalık makamının men ettiği hiç bir şeyi gönlüne koymamıştı. Hayır hayır! Onlara karşı duyduğu yakınlık, olsa olsa kendisinin insancıl yaradılışındandı. Yaşlı adamı, vardığı bu hüküm bayağı memnun etti. Ve kendini ikna etmek için "ben de çok insancılım" diye

yüksek sesle konuştu. Oh olsundu. Pırıl pırıl hakîkat gözlerinin önünde dev gibi dururken hâlâ inkârda ısrar etmelerinin cezasıydı bu.

Rahip sıkıntıyla soludu. Ağzında, geçmişi gözden geçirmenin bıraktığı bir tatsızlık vardı. Şu Kadı Efendi de iş yapmıştı. Ne vardı sanki kalkıp gidecek. İçkisinden bir yudum aldı. Soğumuştu. Bardağı tekrar yerine bıraktı. Birden Kadı Efendiyi pek çok özlediğini hissetti.

Ali Bey, İstolni-Belgrad'a yine akşam vakti döndü. Köse Kadının bir ruhmuşcasına kaleden kayboluşundan bu yana, Bey, içindeki harlı ateşle gün doğumunda fırlıyor, atı da kendisi de bîtap düşünceye kadar dolaşıyor, dolaşıyordu.

Artık ne kalenin, ne evlâdın, ne serhaddin tadı vardı. Köse; renkleri, sabrı, zevkleri, tek kelimeyle yaşamayı arzu edilir hale getiren her şeyi sanki beraberinde götürmüş ve Ali Beyin gönlüne bir kucak yangın bırakmıştı. İçinin zehri ancak yıllardır varlığını unuttuğu gözyaşlarında hızını kaybediyordu. Geçen günler büyük dostu daha fazla hatırlatıyor gibiydi. Eğer bir gün onüç yaşına basmış oğlu karşısına dikilmemiş olsaydı bu hali belki daha yıllarca sürecekti.

Bir sabah pırıl pırıl tımar edilmiş atının üstünde kaleden çıkmak üzere iken çocuk,

- Beybaba, dedi, Kadı amcanın gidişine hepimiz pek çok üzüldük. Sen sade onu, bizse onunla beraber seni de kaybettik. Sen sıradan bir asker, omuzlarına mükellefiyetler yüklenmemiş bir insan olsaydın hiç bir şey demez, duyduğun acıyı anlayışla karşılardık. Ama sen bu kalenin kumandanısın. Yani, duyduğun ızdırabın derinliği ne olursa olsun vazifene gereken ehemmiyeti vermek zorundasın. Üzülerek görüyoruz ki şunca zamandır kalenin kumandansız kaldığını görmüyor gibisin. Bana serhad boyunda vazife hissinin bütün şahsî duygulardan üstün olması gerektiğini öğrettin. Halbu-

ki kale şu kadar gündür sahipsizdir. Bir fesad çıkıp, indallahta mesul duruma düşmenden korkarız.

Ali Bey, bu genç yüze şaşkın bakakaldı. Aman yarabbi! Oğlu büyümüş de ona vazifesini hatırlatıyordu, öyle mi? Derin çizgilerle dolmuş yüzünde mahzun bir tebessüm belirdi. Aklından, yaşlanıyorum diye geçerdi.

- Evlâd, diye cevap verdi, eğer ben ihmal gösterdiysem sen varsın ya. Biz evvel Allah sonra yiğit oğlumuza güvendik. -Sonra sesi titredi.- Oğul, diye devam etti, Kadı amcan gitti. Eh bir gün bizim bile gitmemiz mukadderdir. Öyle ise senin de ağır ağır vazifeye başlama zamanındır.

Çocuk:

- Rabbim geçinden versin beybabam, diye cevap verdi. Ama bir gün emrihak vâki olursa gözün arkada kalmasın. Biz Kara Ali Beyin oğluyuz. Ne vatanın, ne dîn-i mübînin, ne senin ismine leke süreriz.

Bu sırada nöbetçilerden biri "gelenler var!" diye bağırdı. Baba oğul mazgala yürüdüler. Bir müddet sonra toz bulutları arasından küçük bir kafile seçilir oldu. Beklediler ve gördüler ki çok uzaklardan geldikleri her hallerinden bellidir. Ali Bey canlandı. Gelenleri daha iyi görebilmek için kalın duvara abandı. Hâlâ ümitliydi. Hâlâ zannediyordu ki, Kadı Efendi bir gün çıkıp geliverecektir. Topluluk kapıya iyice yaklaşınca Ali Bey durduğu yerde duramadı. Ve onlara doğru yürüdü. Değil Köse, ondan en ufak bir haber, bir iz bile yoktu. Yolcular İstanbul'dan geliyorlardı. Kaledekilere türlü emanetler getirdikleri halde ona bir mektup bile gönderilmemişti. Ağır ağır kapı üstüne çıktı. Derin bir teessür içinde, yemeden içmeden tâ güneş batıp akşam serinliği çıkana kadar orada kaldı. Karanlık iyice basarken ağzında hep aynı acı tad, isteksiz evine yürüdü.

Ali Beyi kapıda oğlu karşıladı. Yeni gelen kafileden çıkan bir Efendi kendisini bekliyordu. Beyin gözleri taze bir ümitle parladı. Ve bir kaç adımda oda kapısını buldu. Misafir kumral-elâ gözlü, gösterişsiz giyimli, seyrek sakallı bir gençti. O kadar silik bir görünüşü vardı ki Ali Bey gelenler arasında onu görüp görmediğini hatırlayamadı bile.

Birkaç nezaket konuşmasından sonra beraberce abdest alıp akşam namazına durdular. Bu arada kap-kacak seslerinden evde yemek telâşı duyuluyordu. Mevzu ancak sofradan kalktıktan sonra İstanbul'a atladı. Misafir koynundan bir mektup çıkararak uzattı. Ali Bey nâmeyi derin bir sevinç ve telâşla okudu. Sonra durdu. Düşündü. Ve yazıyı yeniden bu sefer dikkatle gözden geçirdi. Hasretini böylece kısmen de olsa giderdiği için sâkin bir bakışla genci şöyle bir süzdü. Doğrusu şaşkındı. Böylesine ağır bir vazifenin bu gencin sırtına yüklenmiş olması...

Adam zayıf, bitik görünüşlü ve çocuk denecek kadar gençti. Eğer Köse Kadıyı tanımasa, Bey bunu ancak kötü bir şaka olarak kabul ederdi. Köse, Ali Beyin şaşıracağını bilmiş ve onu daha da hayretlere garketmek istermişcesine mektubunda, "oradaki işimi benden de iyi yapabilecek belki de yegâne insandır Murat Bey" diyordu.

Bey:

- Siz, diye söze başladı, benim canımdan da ileri sevdiğim ve pek çok güvendiğim bir zattan geliyorsunuz. Arzularınızın nev'i ne olursa olsun yerine getirileceğinden emin olmanızı rica ederim. Siz büyük dostumdan bana yadigârsınız. Onun hasretiyle yanan göğsümüze gayri sizi basacağız. Kalede geçireceğimiz uzun zaman

içinde birbirimizi daha iyi tanıyacağımızı ve seveceğimizi umarız.

Murat Bey:

- Ben daha buraya gelmeden çok evvel sizi Kadı Efendimizin ifadesinde sevmiştim, dedi. Tabiî ki sizin tarafınızdan sevilmem de başlı başına bir saadet. Ben sevişen insanların beraberce yapacakları işin kolay olacağına ve rast geleceğine inanırım. Ancak zannederim ki tahmin ettiğiniz kadar uzun zaman beraber kalamayacağız. Tabiî buna bütün kalbimle esef ediyorum. Çünkü sizin gibi, insan ömründe nadiren rastlanabilecek bir kimseyle beraber olmakta târifsiz zevkler vardır.

Ali Bey hayretle:

- Niçin, diye sordu? Kalemizi sevmediniz mi? Halbuki İstolni-Belgrat bu muhitin en mamur, en önde gelen beldelerinden biridir.

Genç:

- Kararımın kaleyi sevmek veya sevmemekle pek alâkası yok efendim, dedi. Şehriniz gerçekten bakımlı ve güzel. Ancak ben beğendiğim yer ve sevdiğim kişilerle beraber olmaktan çok, vazifemi kusursuz yapabileceğim yerde yaşamak zorundayım...

- Burasını bu iş için uygun bulmuyor musunuz? Halbuki Kadı Efendimiz kalemizi seçmiş. Ve Rabbimin izniyle burada akıl almaz muvaffakiyetler göstermişti...

Murat Bey:

- Söylediklerniz şüphesiz doğrudur, dedi. Ancak şu var ki ben böyle düşünmüyorum. Kadı Efendimizin İstolni-Belgrat'ı seçişinden bu yana epey zaman geçti. Kaleniz artık işimizin ihtiyaçlarına cevap veremez.

- O halde Budin veya Komaran mı?

Murat Bey:

- Ben şehir ismi üstünde durmuyorum efendim,

dedi. Menfaatlerim Kont Gall Adamın yanında olmamı icap ettiriyor.

Ali Beyin gözleri iri iri açıldı.

- Kurdun yuvasında yani, diye hayretle haykırdı.

Genç güldü ve:

- Evet, dedi. Güzel söylediniz. Evet, kurdun yuvasında. Çünkü bu güne kadar görülmüş usül, alışılagelmiş şekil kurdun avını dışarda aramasıdır. Kadı efendimiz çok uzun yıllar bu kalede çalıştı. O İstolni-Belgrat'ı yeteri kadar emin ve müsait buluyordu. Gerçekten, teşkilâtı buradan idare ederken hiçbir güçlük çekmedi.

Ali Beyin o halde der gibi kaşları çatıldı. Murat Bey ufak bir tereddüt geçirdi. Onu, bu ateşli serhad adamı doğrusu düşündürüyordu. Sonra karar vermiş bir insan hali ve sertçe bir ses tonuyla,

- Beyim, dedi. Gönül isterdi ki; beni size tanıtan mektup, sizi ikna etmiş olsun ve kararlarımın sıhhatinden emin olmuş olun. Benim, buradan başka bir şehirde çalışma isteğimden alınmamalıydınız. Benim gibi sırtına bunca vebal yüklenmiş bir adamın kararlarını pek çok düşünerek almış olması tabiîdir. Ben bu görevi kabul etmeden evvel benden evvelkilerin icraatlarını tarafsız bir gözle inceledim. Ve gördüm ki; bana, onların tarz ve fikir yapıları uygun düşmüyor. Daha önce de söylediğim gibi bir başka şehir seçmemde ana sebeb, Devlet-i Osmanî'nin en çok yarar bulacağı sistemi ortaya koymaktır. Bu mevzuda üstadım Kadı Efendi hazretleriyle de bir hayli münakaşalar ettik. İtiraf ederim ki merkez değiştirme konusunda onu ikna edebilmem pek zor oldu. Doğrusu kalenize gelene kadar ufak da olsa içimde bir tereddüd vardı. Ama buraları yakından gördükten sonra düşüncemde pek haklı olduğumu artık biliyorum. Geçtiğim yolların, gördüğüm şehirlerin,

konuştuğum insanların halinden fikrimin doğru olduğunu anladım. Büyük bir harp çok yakınlarımızda Ali Bey. Kilise; Eflâk, Buğdan ve Emektar muhafızı Macaristan damarlarındaki son damla kanı da gözden çıkarmış gibi. Bu durumda, küffarın eskiden beri kutsal bildiği, kıraallarını gömdüğü bu kaleyi merkez olarak düşünebilmem için çıldırmış olmam lâzım gelir. Benim teşkilâtım ayağını sağlam toprağa basmalı Beyim. Çünkü vatana şu günlerde haber almanın lüzumu, en az sizin namlı kılıcınız kadar, hatta daha fazla lâzım...

Ali Bey, sesinde mani olamadığı bir istihza ile:

- Buralara henüz geldiniz efendi, dedi. Ne dersiniz. Söylediklerinizi acaba bir evham mı? Yoksa serhad boylarına ilk gelişin verdiği yanlış hükümden mi hareket ediyorsunuz. Buralar uçtur Murat Bey. Sizin harp hazırlığı olarak gördüğünüz hal bizim günlük hayatımızdır. Bizim, buralarda kılıç sesi ve barut kokusundan uzak pek az günümüz geçer. Gönül isterdi ki gördükleriniz, gözünüzü korkutmamış olsun.

Murat Bey oturduğu yerde asabî bir şekilde toplandı. Düşünceli görünüyordu. İyi niyetinden ne kadar emin olursa olsun, bu beyin söyledikleri doğrusu hoş değildi. Sesinde sona yaklaşmış bir sabır titrerken.

- Bu ağır bir söz Beyim, dedi. Benim korkak olduğumu sizden başka bir insan söylemiş olsaydı, şart olsun sağ komazdım. Yaşımın, görünüşümün, daha önemlisi, yerini aldığım şahsa hayranlığınızın çokluğu tesiriyle böyle konuşuyorsunuz. Bunu anlıyor ve bunun için sizi affediyorum. Ayrıca siz benim üstadımın ve kurtarıcımın sevgilisisiniz. Bu bile sözünüzü hoş karşılamam için yeter sebebtir. Kimbilir sizin yerinizde olsaydım belki ben de aynı şeyleri düşünecek, aynı hükme varacaktım. Benim geçmişimi bilmiyorsunuz Ali Bey.

Bilmiş olsaydınız zannederim hakkımda daha insaflı düşünürdünüz. Söylemeyi hiç arzu etmediğim halde, geçmişimin yüz ağartacak, şerefli bir geçmiş olmamasına rağmen, size kendimi tanıtmak benim için böylece bir mecburiyet oluyor. Siz Paşaoğlu namını işittiniz mi beyim?

Ali Bey:

- Evet, diye cevap verdi. İsmi buralara kadar yayılmış bir şakîdir. Rivayet ederler ki bir ara Devlet-i Osmanî'yi bile zor durumda bırakmıştır. Eğer söylenenler doğruysa, Server Paşayı konağında basmış; katırlar yükü servetini, cariyelerini, hatta karılarını uğrulamış, ve elini kolunu sallaya sallaya çıkıp gitmiştir de kimseler kılına dokunamamıştır. Aslı varsa Servet-i Samanının sınırı yok bir baba yiğittir. Sanırım bundan bir sene mukaddem yakalanmış ve cellâda verilmiştir...

Murat Bey, o sinirli halini kaybetmiş gibiydi. Rengi soluk, duyduklarından üzüntülüydü. Utanan bir ses tonuyla:

- İşte beyim, dedi, o şöhreti buralarda duyulan şakî benim...

Yerinden doğrulma, hem de sıçrayarak doğrulma sırası Ali Beye gelmişti. Eli hızla kuşağı arasına sokulu kamasına kaydı. Emektar bıçağı yerinde yoktu. Genç misafir gülümseyerek. Beyin savatlı saldırmasını koynundan çıkarttı ve uzattı.

- Sizi, dedi; Kadı Efendimizin tarifleriyle şiddetli ve atak olarak tanıdım. Ve bir emniyet tedbiri olarak kamanızı aldım. Sonra, evet, diye devam etti. Ben Paşaoğluyum. Rabbimin bir garip tecellisiyle o haydutluk hayatına itildim. Bir süre sustu. Karmakarışık geçmişini bir anlatış düzenine sokmağa çalışıyor gibiydi. Sonra konuşmasına şöyle devam etti:

Pederim rahmetli Tahir Paşanın zenginliği dillerde gezerdi. Ona rahatlıkla tâ Kudüse kadar varan vâsi güney eyaletlerinin sultanı diyebilirdiniz. Cümlenin malûmudur ki; servet, etrafında iyiliklerden çok kötülükleri toplar. Hatta, hatta toplamakla da kalmaz. Onları besler, büyütür, güçlendirir. Babamın doymak, kanmak bilmeyen hırsı servetine servetler kattıkça tabiî düşmanlarının miktarı da o nisbette artıyordu. Türlü fitneler çıkartılıyor. Türlü asılsız tevatürler saraya ulaştırılıp sultanın, veziri azamın, vezirlerin, hülâsa rical-i devletin tamahı kabartılmağa çalışılıyordu. Bu tertipler babamın dürüstlüğü bilindiği için uzun yıllar tesirsiz kaldı. Ama evimizin çevresinde yeşeren hırs, günden güne çoğalıyor, gürleşiyor, umumîleşiyordu. O zamanlar henüz ondört yaşında olmama rağmen bir çığ gibi büyüyen tehlikeyi ben bile görüyor, ama kimselere dert anlatamıyordum. İnsanlar ne tuhaftır. İnanır mısınız, düşmanlarımızdan çoğu babamdan yardım görmüş ve halen görmekte olanlardı.

Nihayet yıllardır beklenen felâket bir ağustos gecesi geldi çattı. Bağdattaki sarayımızdaydık. O gece nedense erken yatmıştık. Yatışımdan birkaç saat sonra sıkıntılı bir hisle uyandım. Ne kadar uğraştıysam bir türlü uyuyamadım. Bunun üzerine bahçeye çıkmak için giyindim. Tam bu sırada silâhlar patlamağa, çığlıklar işitilmeğe başladı. Ne var, ne oluyor dememe kalmadan lalam Şahin odama daldı, kapıyı sürmeledi. Beni kucaklayarak karşıki dama fırlattı. O da peşimden geldi. O korkunç gece ve onu takip eden onbeş gün türlü tehlikeler atlattıktan sonra nihayet bir gün, sabaha karşı bir vakitte, Şahinin bir hemşehrisi vasıtasiyle şehirden çıkabildik. Yarabbi ne ümitsiz, ne delice bir kaçıştı o. O gün çıkışımızdan saatler sonra, ancak gün kavuşurken,

takip edilmediğimizden emin olup bir su kenarında konakladık. Açtık, ve bacaklarımızda artık bir tek adım atacak takat kalmamıştı. Şahin bana ancak o zaman durumu bütün çıplaklığıyle anlattı. Babam, annem, kardeşlerim çoğu bize minnettar olması gereken adamlar tarafından öldürülmüş, nemiz var, nemiz yok her şeyimiz soyulmuştu. Bunun kim veya kimler tarafından yapılmış olduğunu bilmiyorduk. Ama eğer sağ kalırsak bir gün elbet öğrenecektik Bilmem içinde bulunduğum o anı düşünebiliyor musunuz? Binbir ihtimamla, naz-ı niyazla büyütülmüş ben, anasız, babasız, parasız, müdafaasız, aç biilâç, yapayalnızdım. Şahin ve ben geçit vermez dağlardan, sapa yerlerden aylarca yol aldık. Ne yatabilmek, ne de karnımızı doyurabilmek için, bütün Devlet-i Osmanî hudutları içinde pek bol olan, hanlardan, kervansaraylardan, tekkelerden yararlanamıyorduk. Oysa bilirsiniz ki bir garip, herhangi bir yolcu bu güzel ve temiz hayır müesseselerinden bilâ bedel istifade eder. Bırakın bu canım müesseseleri, korkumuzdan köy odalarında bile kalamıyorduk. Bu yüzden ya pek sapa köylerde dinleniyor, ya da çalıyorduk. Hedefimiz Asitane-i Saadetti. Oraya bir varabilsek derdimize bir çare buluruz ümidindeydik...

Uzatmayalım, aylar sonra dilin tarif edemeyeceği eziyetlerle Torosları bulduk. Bir gün, Gülek boğazı taraflarında sarp bir noktada, ummadığımız bir anda, bir eşkiya çetesi bizi çevirdi. Üstümüzde, soyabilecekleri hiçbir şey yoktu. Bu durumu onların da görmüş olmalarına rağmen bizi yakalamağa çalışmaları tuhaftı. Bilirsiniz, Anadolu eşkiyası ne kadar soysuz olursa olsun, avı zenginse soyar. Fakirse yardım eder. Kendi kendime, "eh dedim, görülüyor ki çetin bahtımız bizi yeniden bir imtihana sokmakta. Rabbim gayri hayırlar ihsan etsin."

Reis, yüzü ve vücudunun görünen yerleri simsiyah kıllarla kaplı, tek gözlü bir hayduttu. Çiçek bozuğu cildinde iri halep çıbanı izleri iğrenç yüzünü büsbütün korkunçlaştırıyordu. Bizim kim olduğumuzu, nereden gelip nereye gittiğimizi sorarken tek gözüyle Şahin'in çoktan partallaşmış elbisesinde nasılsa kalmış birkaç sırmayı dikkatle incelediğini gördüm. Böylece, içimde zaten mevcut şüphe birden büyüdü. Hissim bu adamların bizi aradıklarını söylüyordu. Ne reis, ne diğer haydutlar bizden en ufak bir direnme beklemedikleri için gafletteydiler. Onların bu dalgınlıklarından yararlanmam gerektiğini düşündüm. Koynumda gizlediğim yegâne varlığımız olan kamayı çekmemle "davran ha" diye nara atmam ve reisin arkasını dolanarak bıçağımı boğazına dayamam bir oldu. Böyle bir hareket, o kadar beklemedikleri bir şeydi ki ve o kadar ani olmuştu ki, cümlesi donup kaldılar. Yine de aklı ilk defa başına gelen reis oldu. Elimden kurtulmağa çalıştı. Kamayı boğazına hafifçe saplayıp "doğru dur, yoksa yanarsın dedim."

Murat Bey henüz cümleyi tamamlamıştı ki dışarda koşuşmalar duyuldu. Bir çavuş hızla odaya daldı, ve Ali Beye, küffarın kaleyi sardığını bildirdi. Beraberce ayağa fırladılar. Ali Bey misafirine uzun yoldan geldiği için istirahat buyurmasını, hayatta kalmaları müyesser olursa konuşmağa devam edeceklerini söyledi. İyi geceler dilekleriyle vazifesi başına koştu. Ali bir anda ayağa kalkmıştı. Büyük bir uğultu şeklinde haykırışlar, tüfek sesleri, emirler duyuluyordu. Sesler gecenin karanlık esrarında daha ürkütücü, daha anlamlıydı.

Oda boşaldıktan bir süre sonra Murat bey bir gölge gibi dışarı kaydı ve mazgallara yürüdü. Karanlık zifiriydi. Düşman ışık yakmamıştı. İnsanın, ateş alan her

tüfeğin meydana getirdiği aydınlık noktacıktan başka hiç bir şey görme şansı yoktu. Keşif için mancınıklarla kaleden fırlatılan yağlı paçavralar karşı tarafça yere değer değmez söndürülüyordu. Ama bu sürede insan parıldayan Alman zırhlarını, topları, atları kısa zaman için de olsa görüyordu. Böylece atış o noktaya teksif ediliyor, paçavraların söndürülmesine mani olunmağa çalışılıyordu. Yine de tam bir kör döğüşüydü bu. Murat Bey, o kendine has sessiz atikliğiyle kısa zamanda surları dolaştı. Ve inandı ki gün doğmadan kaleye hücum söz konusu olamaz. Bu düşünceyle rahatlayarak tekrar ilk bulunduğu mazgala geldi. Hücumun gürültüsü hafiflemiş gibiydi. Kaledekiler de dışardakiler de karşılıklı davranışların bu gece için bir göz dağı vermekten daha ileri olamayacağını hissetmiş gibiydiler.

Birden bütün gürültüleri bastıran, bütün düşünceleri donduran bir ses duyuldu. Haykırış o kadar gürdü ki, karanlık gece içinde sanki yanıbaşlarındaymışcasına yakındı. Ali Bey aynı gürüldeyen bağırışıyla:

- Kimsin, diye sordu.

Ses:

- Ben, Yerköylü Dumrulum, Beyim, dedi. Seni saran Nadasdy Ferencz kâfirdir. Kuvveti onbine yakın. Daha buraya varmadan ne Türk köyü, ne tâbi köy kodu. Cümlesini kılıçtan geçürüp, hâk ile yeksan etti. Beyim, ben yardım bulmağa giderim. Baki hüdaya emanet olun.

Bu sözler biter bitmez kale dışından koşuşmalar duyuldu. Koşuşmalarla beraber kuvvetli bir at toprağı güm güm öttürerek dört nala kalktı. Kaledekiler onun hafifleyen nal sesleriyle salimen uzaklaştığını duydular. Bu ümit ufacık bir kıvılcım şeklinde de olsa kaledekilerin gönlüne neşe verdi. Kimi "uğur ola, uğur ola" diye

bağırırken kimi, etrafa yayılmaya başlayan barut kokusunun sarhoşluğuyla naralar attılar.

Murat Bey bugün şöyle bir görüverdiği İstolni-Belgrat'ın onbine yakın bir kuvvetle sarılmış olmasını ürpermeden düşünemedi. Sığındıkları kale ne kadar muhkem olursa olsun, askerin cesaret ve imanı ne mertebede bulunursa bulunsun, muhasaranın uzaması halinde zor duruma düşmeleri işten bile değildi. En kurak mevsimde olmaları dolayısiyle hendeklerde yok denecek kadar az su vardı. Tabiî bu aleyhlerineydi. Aynı sebebten ötürü, yani yazın henüz sona ermesi dolayısıyle zaten bu büyük kale için pek de kifayetli görünmeyen sarnıçlar da tamamen dolu değildi. İstolni-Belgrat'ın, kralların taç giydiği, küffarın kutsal saydığı bu kalenin, iç kale ile dış bedenleri arası huruç hareketine pek müsait görünmüyordu. Ayrıca, İstolni-Belgrat'taki Macar ahali, kısa bir sürede binin üzerinde savaşçı çıkarabilirdi. Öyle ise; bu bir avuç yiğidi dış kadar iç tehlikeler de tehdid ediyordu. Düşman muhasara için bu mevsimi bilhassa seçmişti. Çünkü bu mevsim, Osmanlı ana kuvvetlerinin kışlıklarına dönme zamanıydı. Bu demekti ki; her serhad kalesi kendi yağıyla kavrulmağa, kendi kendini korumağa, erlik, din-i mübîn ve Osmanlılık namusunu omuzlarına yüklemeğe ve bu değerleri lekelemeden, canı pahasına, en az baharı bulmağa mecburdu. Beç, bu durumu yakından bildiği ve Osmanlı ordusu karşısında meydan muharebelerinde dayanamadığı için, büyük kuvvetlerini kışa doğru ileri sürerdi. Beç bilirdi ki çok sayıda askerin, kışın serhad boylarında kalması imkânsızdır. Ve onların Belgrat ve Edirne kışlaklarına çekilmeleri bir mecburiyettir. İstolni-Belgrat böylece, taze kuvvetlerin baharda tekrar boy

göstermelerini beklemeğe, o zamana kadar bu mukaddes emaneti bağrına basıp, muhafazaya mecburdur.

Tanyeri ağarana ve sabah selâları karşı tepelerde yankılanana kadar Murat Bey bu düşüncelerle bulunduğu yerden ayrılmadı. Tüllenmiş karanlıkta artık şekiller seçilir olmuştu. Murat Beye öyle geliyordu ki, düşman sayısı, Yerköylü Dumrulun söylediğinden de fazladır. Ayrıca bu askerin çok iyi donatılmış ve talimli olduğu da belliydi. Bu düşüncelerle bulunduğu yerden ayrıldı Murat Bey, ve ağırca çarşı camiine yöneldi. O sabah namazı öylesine ruhaniyetle doluydu ki Murat Bey aynı kale ve aynı maksat için can vermiş bunca şehidi hemen omuz başında hissetti. Diğerleri bunu değil hissetmek elle tutulur varlıklarmışcasına gördüler bile.

Namazdan sonra Bey evinde toplanıldı. İkram edilen yemek sessizce ve sükûnetle yenildi. Sini ortadan kaldırıldıktan sonra besmele ile mevzua geçildi. Tedbir ne olmalıydı. Türlü savaşlardan yüz aklığıyla çıkmış bunca yiğit, bunca gazi, bunca samur kalpaklı, kopçalı, çakşırlı ağa, aynı şeyi kendi tarzlarınca söyledi. İzni ilâhiyle dayanacaklardı. İleri sürülen fikir özet olarak şuydu: Sık ve tesirli huruçlarla küffarı yıpratmak, göz dağı vermek, mümkün olursa bozmak. Yerköylü Deli Dumruldan da bazı şeyler beklenebilirdi. Eğer Budinden, Yanıktan hatta tâ Estergondan karakuş kanatlı, turna telli akıncıları takar da peşine bir getirirse... Şu var ki buna pek de bel bağlamamak gerekirdi. Çünkü: her kale kendini müdafaa zorundaydı. Yani çetin bir kış bekliyordu İstolni-Belg- ratı.

Divandakiler kalkmak üzerelerken, yörük Mustafa Ağa bir kenara sinmiş Murat Beyi işaret ederek,

- Sen efendi, dedi. Besbelli kalemizde garipsin ama meşverette bulunduğuna göre Kara Ali Beyin yakınısın

demek. İstişarede menfaat, peygamber-i zişanın hadîsiyle sabittir. Bre bir fikrin varsa söyle, nedür bilelim...

Bütün gözler bir nada bu yabancı yüze dikildi. Doğrusu oturduklarından beri onun varlığına dikkat dahi etmemişlerdi. Görenlerse bu dev adamlar arasında büsbütün silikleşmiş bu fakire önem vermemişlerdi. Ali Bey, Murat Beyden evvel davranıp,

- Efendi yakınımız ve misafirimizdir, dedi.

Huzurdakiler sağ ellerini göğüslerine bastırıp "hoş geldiniz, safalar getirdiniz" dediler. Murat Bey de aynı tarzda eli göğsünde "eyvallah" diye karşılık verdi. Diz çöküp oturduğu zaman bile, irice bir adam boyundaki Mustafa ağa, ufak tefek misafire bir daha dikkatle baktı. Geçirdiği akıl almaz tecrübelerle bu gençte dikkate değer bir şeylerin varlığını seziyordu. Bunun içindir ki diğerlerinin ilgisizliğine rağmen o sorusuna ısrarla cevap bekledi. Murat Bey söze,

- Gördüğünüz gibi buralarda yeniyiz, diye başladı, adımıza Murat derler. Der-saadetten geliriz. Rabbülâlemînin izniyle bir müddet buralarda eyleşmek isterüz. Ağalık yapıp, biz fakire de fikrimizi sordunuz. Her ne kadar huzurunuzda fikir dermeyan etmemiz edebe sığmazsa da yer serhad, kale mülk-ü Osmani ve biz bile biiznillah müslümanız. Böylece mesele bizim de meselemizdir. Beylerim, ağalarım. Tecrübeleriniz fazla, yiğitliğiniz namlıdır. İnanırız ki, azim gayretinizle değil küffarı durdurmanız hatta izni ilahiyle bozmanız bile mümkündür. Ancak birkaç husus vardır ki bunları bile göz önünde tutmak, boyunlarınızda asılı şehitlik muskası hürmetine elzemdir.

Mecliste yerlerinden doğrulmuş olanlar tekrar çöktüler, bu seste dikkatlerini çeken, onları içten saran ve dinlemeğe zorlayan bir kuvvet vardı. Ufak tefek misafir

sanki büyümüş, ön sıraya çıkmış gibiydi. Şu ana dek gösterdiği çelebi nezaketini ses tonu yırtıyor ve kaşlarında gözünü budaktan esirgemez bir yiğit, emri canla başla dinlecek bir kumandan sivrilip çıkıyordu. Murat Bey konuşmasına kasten ara verdi. Sonra:

- Ağalarım, dedi. Hendekler kuru, sarnıçlarda su azdır. Kaledeki hristiyan topluluk bir nefeste binin üzerinde asker çıkarır kanaatindeyim. Bu yüzden onlara bugüne kadar sizden gördükleri muameleyi de değiştirmemek iktiza eder. Çünkü onlara güvensizlik göstermeniz muhakkak ki aleyhimize tecelli edecektir. Küffarın adedi onbin kabul edilirse şöyle bir görüldüğü kadariyle ondört'e yakın topu, bol cephaneleri ve yiyecekleri var. Ayrıca onların vakitleri de var. Hem de ta nevbahara kadar.

Tekrar, bu sefer daha uzun müddet sustu. Söylediklerini iyice düşünsünler istiyor gibiydi. Dinleyenler onun sesinde, dile getirdiği tehlikelere rağmen ne bir korku ne de bir endişe buluyorlardı. Tabiî Murat Beyin söylediklerini onlar da tek tek düşünmüşlerdi. Ama bu gerçekler Murat Beyin erkek sesinde kelime kalıplarına döküldükçe, daha bir mânâlı, daha bir düşündürücü oluyordu. Ali Bey, kötü ihtimallerin sayılması dolayısiyle umumî bir yılgınlıktan endişeli, sertçe ve ikaz eden bir sesle,

- Efendi, dedi. Burada toplanan bizlerin Rabbil âlemine verecek bir kuşcuk canımız vardır. Onu dahi, severek, güle oynaya sunarız. Gayri geriye ne kalır.

Murat Bey aynı sertlikle,

- Geriye beyim, dedi. Toprağı kanla yoğrulmuş dede yadigârı bu mamur kale ve dahi ırz-u namusumuz kalır. Şehadet, gerçi ölümlerin en güzelidir. Ama yaşayıp savaşmak daha güzel, ind-i ilâhide daha makbuldür. Kişi

şehit de olsa, muhtacı duadır. Ancak diri adamdır ki verebilir. Gönül ister ki; er, şehadet şerbetini, arkasında hiç bir şey kalmadıkta tatsın.

Şeyh Necmettin efendi,

- Öyleyse efendi, dedi, tedbir sizce nedir?

O zaman huzurdakiler Murat Beyin oturduğu yerde daha da heybet kazandığını gördüler.

- Biz şöyle düşünürüz, diye cevap verdi. Önce, kaledeki hristiyanlar müslüman ahaliden ayrılmayıp cümlesi bir angaryaya koşulmalı. Ta ki düşünecek ve toplanıp halleşecek zaman ve imkâna sahip olamasınlar. Sonra elimizdeki cephane, yiyecek, su ve asker adedini olduğundan da az gösterip buradaki kulaklar vasıtasıyle küffara ulaştırmak. Düşman çaresizlik içinde kaldığımızı, topluca bir huruç yapıp orada kanımızı son damlasına kadar akıtacağımızı duymalı. Zaten imkânlarımızın daha fazlasına yetmiyeceğine önceden inandıkları için, bilemedin iki hücumla yetineceğimizi ve vire teklifini kabul edeceğimizi tahmin edeceklerdir. Gerçekten bir iki saldırıda bulunup kıyasıya döğüşelim. Ve son huruçta bozularak kaleye sığınalım. Eminim ki küffar kârımızı itmam etmek kaygusuyla bizi iç kaleye kadar takip edecektir. Eğer güney kapısı örülürse, iki duvar arasında kalan koridor ana kapıya kadar zannederim dört, beş bin asker alır. Eğer gizlice ikinci bir kapı yapar, bizi takip eden asker içeri girdikten sonra o kapıyı tepeden düşürebilir ve onları iki duvar arasında hapsedebilirsek, durumu lehimize çevirmek bir anda mümkün olur.

Bu çare divandakilerin akıllarına pek uygun düştü. Basit ama doğrusu iyi bir buluştu. Düşmanı, girmek için türlü fedakârlığa katlanacağı kaleye kolayca kabul ve orada imhâ...

Murat Beyin sesi bir perde indi. Huzurdakileri ikna ettiğini görüyordu. O halde şimdi artık geri çekilmeli ve bütün şerefi Ali Beye vermeliydi. Bu düşünceyle kale beyine döndü:

- Dün akşam konuştuklarımızı kendi fikrimmiş gibi söyleyiverdim beyim, bağışla, dedi. Ağalar önünde, büsbütün fikirsiz gözükmek doğrusu nefsimize ağır geldi.

Onun üzerine gözler kara Ali Beye döndü. Gördüler ki, iri iri gözyaşları kırçıl sakalları arasına süzülür. Kimseler bilmez ki o, Murat Beyin pervasız sesinde bir an Kadı Efendisini, o unutulmaz dostu bulmuştur. Bey, yüzünde ışıl ışıl bir aydınlık,

- Yoldaşlarım dedi, tedbirimizi şu efendinin ağzından duydunuz. İlâve edeceğiniz bir şey var mıdır?

Başlar önde susuldu. Bu kabul demekti. Divandakiler dağılırken Murat Bey çoktan köşeciğine sinmiş. Gözlerden ırak olmuştu. İçlerinden yalnız yörük Mustafa ağa ağırdan alıp geri kaldı. Murat Beyin köşesine vardı. Kısacık zaman içinde birbirlerini gerçekten anlamış bu iki yiğit kucaklaştılar.

*
* *

Muhasara başlıyalı beş gün olmuştu. Yediden yetmişe angaryaya koşulmuş bütün kale halkı hummalı bir çalışma içinde idi. İç kale bedenlerinde kırkar adım aralıklarla ta temellere kadar varan düşey yarıklar hazırlanıyordu. Kimsenin neye yarayacağını bilmediği bu yarıklarda çalışanların başında cehennem İlyas ağa bulunuyordu. Doğrusu durup dinlenen yoktu. Ta gece yarılarına kadar süren bu ağır çalışmadan kurtulur kur-

tulmaz kendilerini yataklarına zor atıyor, ve sabah ışıklarıyla beraber tekrar vazifeleri başına koşuyorlardı.

Daha şimdiden su ve erzak sıkıntısı lâfları kulaktan kulağa yayılıyordu. Herkes canla başla çalışırken bir Murat Bey orada burada avare avare dolaşıyordu. Hem misafir hem de pek çelimsiz olduğu için kimsenin ona sitem etmek aklına gelmiyordu. Nasıl olduğu bilinmez. Murat Bey, sanki yıllardır İstolni-Belgrattaydı. Hemen herkesle tanışıyor. Çoğunun evlerine girip çıkıyor. Belki beşyüz kişiye isimleriyle hitap edebiliyor. Ve en tuhafı bu hali yadırganmıyordu da.

Ne hristiyan ne de müslüman ahali niyetleri ne olursa olsun karşı tarafa belli etmemeğe çalışıyordu. Gergin iç durumlarına rağmen bunu gerçekten başarıyorlardı da. Ancak hepsi çok iyi biliyordu ki bu durum bu şekliyle sürüp gitmeyecektir. Bir gün hem de pek yakın bir gün olacak olanların endişesi onları içten içe sarsıyordu. Bu arada ilk huruç hareketi kırk gönüllü tarafından tahakkuk ettirildi. Verilen emir şuydu: Huruçu yapanlar kaleye geri dönmeyeceklerdi. Ya küffarı yarıp çıkacaklar ya da...

*
* *

Bir salı günü ikindi namazından sonra dua edildi, ve âmin dendi. Kara Ali Bey bu görmüş geçirmiş gazileri kucaklarken hepsi bunun son görüşmeleri olduğunu düşünüyordu. Ali Beyin gönlü şu anda onlarla beraber olmayı ne çok isterdi. Nöbetçiler hariç herkes işini gücünü bırakmış, gazileri selâmetlemek için toplanmışlardı.

Tablo hazin. Ama anlatılmaz derecede haşmetliydi.

Kara Ali Beyin bir işaretiyle kapının açılması, birliğin fırlaması, cenk naralarının duyulması bir oldu. Aynı anda kaleden düşman üzerine ok, taş, gülle, yağlı paçavra yağmaya başladı. Kırk fedai kuburluklarında ok kalmamasıya yay çektikten sonra mızraklarına ve kılıçlarına davranıp Allah Allah haykırışlariyle iki kat zırha bürünmüş Alman şövalyelerine saldırdılar. Çalınan kılıçlar küffarı biçtikten başka ta atlara kadar iniyordu. Kırk yiğit ilk hamlede akıl almaz bir hızla ilerledi. Çarpışmanın göğüs göğüse ve üstün kuvvete karşı olmasına rağmen onların hâlâ ilerledikleri görülüyordu. Sonra durakladılar ve durdular. Etraflarını kuşatan çember eridikçe yerlerini yenileri alıyordu. Kuvvetlerindeki dengesizliğe rağmen güneş batıya yaslanana kadar savaş devam etti. Artık belirli şekilde yoruldukları ve eridikleri görülüyordu. İçlerinden yalnız biri nasılsa bir gedik buldu. Kaledekiler onun, bir hayal imişcesine ufukta süzülüp kaybolduğunu sevinçle gördüler.

O gece ve onu takip eden günlerde uzaktan uzağa atılan birkaç ok haricinde iki tarafça da hiç bir hareket yapılmadı. Düşman İstolni-Belgrat'ın açlığına, susuzluğuna ve malzeme yokluğuna vakıftı, ve tabiî ki, sabırla bekliyordu. Türkler sayıları az da olsa evvelden beri bilinen bir gerçeği, kırk fedai ile yeniden hatırlatmışlardı. Düşman anlıyordu ki Türk dinli, kolay paça kaptırmayacaktı. Askeri kırdırmanın, şunca hristiyanı boşu boşuna telef etmenin mânâsı yoktu. Nadasdy Ferencz ve emrindeki kumandanlar böyle düşünüyorlardı. Ayrıca biliyorlardı ki Türklerde yiyecek ve cephane sıkıntısı da vardır ve bu eksikleri tamamlayabilme ihtimali de yoktur. Türkler imkânsızı imkân çerçevesine soksalar, Nadasdy'nin kuvvetlerine rağmen çevreye ulaşsalar dahi bir tek mısır tanesi bile temin edemezlerdi. Çünkü

İstolni-Belgrada bağlı doksana yakın tâbi köy, yerle bir edilmişti. Köylerin imhasında Nadasdy Ferencz bizzat hazır bulunmuştu. Her evin yıkılışını ve yediden yetmişe halkın kılınçtan geçirilişini gözleriyle izlemiş ve İstolni-Belgrat'ın artık yardım görmiyeceğinden böylece emin olmuştu.

Şimdi ikinci ve asıl önemli görev kale içindeki hristiyanların kendilerinden yana olanlarını yüreklendirmek, Türkten yana olanlarınıysa korkutmak ve sindirmekti. Gerçi muhtar gönderdiği haberlerle İstolni-Belgratlı hristiyanların, Nadasdy Beylerini dört gözle beklediklerini, İsa üzerine yeminler ederek bildiriyorsa da, kumandan hiç bir şeyi şansa bırakmak niyetinde değildi. Belki de bu güvensizliğinin sebebi şehri ve civar köylerin fevkalâde gelişmişliğini görüp Macarların Türke ihanet etmeyeceklerini düşünmekten geliyordu. Bu yüzden kale içindeki hristiyanların kendisini bir fatih gibi karşılayacakları düşüncesini bir tarafa itiyor ve çok evvelden tasarladıklarını böylece tatbik mevkiine koyuyordu. Bu düşünceyle imha ettiği köylerin bazılarından beş on kadın, bir o kadar erkeği öldürmemiş, yanına almıştı. Bunlardan başka hücum eden kırk yiğit arasından ele geçirilmiş ağır veya hafif yaralı birkaç kişi vardı. Plânını yanındaki Alman asillerine açtığında alkışlarla karşılanmıştı.

Pazar sabahı güneş üç mızrak boyu yükseldikten sonra Nadasdy ordusundan, bir ses Türkçe "dinleyin dinleyin" diye bağırdı. İki taraf da böyle bir konuşmayı bekledikleri için hemen ses kesildi. Adam sözlerine,

- Kulak verin, diye devam etti. Ben, asil kumandanımız Nadasdy Ferencz Efendimiz adına konuşuyorum. Suyunuzun, cephanenizin, ekmeğinizin az olduğunu biliyoruz. Size hiç bir yerden hiç bir yardım gelmeye-

cektir. Çünkü Osmanlı kuvvetleri kışlaklarına doğru çoktan yola çıkmışlar ve on saatlik çevrenizde bütün köyler yıkılmış ve ahalisi katledilmiştir. Boşuna direnip kan akıtmayın. Eğer teklifimizi hemen kabul ederseniz canlarınıza dokunulmayarak, silâhlarınızla çekilip gideceksiniz. Ey hristiyan ahali, kutlu İsa beni sizlere yardıma gönderdi. Baba, Oğul ve Ruhül Kudüs'ün izniyle kaleyi kâfir Türkün elinden alacağım. Bu güne kadar ne yapmış olursanız olun hepiniz affedileceksiniz. Malınıza, davarınıza evlâd-ı iyalinize, hürriyetinize dokunulmayacaktır. Bütün hareketlerinizle bizim tarafımızdan olduğunuzu belli ediniz. Emirlerimin aksini yapmağa çalışanlar Meryem'e yemin ederim ki kahrımdan kurtulamıyacaklardır. Ey İstolni-Belgrattakiler, şimdi olacaklara dikkat edin ve kararınızı buna göre verin.

Ses kesildi. İki tarafın derin sükûtu içinde askerler koşuştular. Kaledekilerin hayretle açılan gözleri önünde dev büyüklüğünde onbir tahta haç ağır ağır yükselmeğe başladı. On bir haçın üstünde anadan üryan on bir levent çengellerle tutturuluşlardı. Çengeller vücudun en az kan akabilecek noktalarına saplanmıştı. Bu yüzden her vücutta en az onun üstünde çengel olmasına rağmen hâlâ canlıydılar. Sözcü, kaledekilerin olanları yeteri kadar gördüklerinden emin olduktan sonra,

- Türk dinliler, diye haykırdı. Bu manzarayı adamlarınız ölene ve kargalar gözlerini oyana kadar seyredeceksiniz. Görün, düşünün ve hristiyan imanının nelere kadir olduğuna inanın. Kararınızı ona göre verin.

Bu sözlerinden sonra ikinci bir gurup haç yükseldi. Ses,

- Bunlar da, diye bağırdı. Tâbi köy halkındandır. İyice bakın, iyice düşünün ey Türk taraflısı olanlar.

Yeni yükselen haçların üzerine asılı olanlar diğerlerine nazaran daha canlı gözüküyorlardı. Bunlardan beşi genç kadın, onu ise erkekti. Haçlar kaledekilere o kadar yakın duruyorlardı ki alınlarından boşalan terleri bile görmek mümkündü. Düşman haçta asılı olanların kaleden öldürülmelerine mani olmak için vücudun karın ve göğüs bölümlerini ince zırhlarla örtmüştü. Başlarsa tel örme peçeler arkasında görülüyordu. Kadınların haricinde ne Macar, ne de Türklerden iniltinin üzerinde bir ses duyulmuyordu. O anda kadınların çığlıklarına rağmen sessizlik, bir madde imiş gibi yoğunlaştı. İnsan, sessizliği eliyle tutuverecekmiş sanıyordu. Sonra büyük bir şölen hazırlığına girişildi. Ateşler yakıldı. Sığırlar kesildi. Çevrildi. En gösterişli tarzda yendi. İçildi. Dans edildi. Eğlenildi.